

פיתוח קהילות צעירים משימתיות בחברה הערבית

1. רקע וצרכים

קהילות אקדמאיים בחברה הערבית - בשנים האחרונות פועלת קרן שח"ף על מנת להצמיח ולקדם הקמה של קהילות צעירים משימתיות בחברה הערבית. קהילה משימתית מבוססת על קבוצה של 10-20 צעירים בגילאי 20-35 אשר מקיימים מפגשים קבועים, סמינרים, הכשרות מקצועיות ומפגשים קהילתיים משותפים. קהילת הצעירים מהווה מנוע לאקטיביזם חברתי, פיתוח חברה אזרחית, חיזוק זהות מקומית והפעלת מגוון רחב של פרויקטים לקידום הישוב בו היא פועלת. סביב כל קהילה קיים מעגל פעילים נוסף של 40-80 מתנדבים אשר מתארגנים ופועלים יחד איתה למימוש חזונה לשינוי. בשנה האחרונה אנו רואים פריצת דרך בהבשלת מודל הקהילות המשימתיות בחברה הערבית. המודל המתפתח מותאם לחברה הערבית, ומבוסס על צעירים אקדמאיים וסטודנטים. התפתחות באה לידי ביטוי בפניות מטעם קבוצות צעירים רבות אשר מעוניינות בסיוע על מנת להתארגן ולהוביל שינוי בישובים שלהם. על מנת להמשיך בתהליך ההתפתחות נבנתה תכנית לחיזוק הקהילות ב-3 השנים הקרובות.

צרכים מרכזיים שהמודל עונה עליהם

מודל הקהילות עונה לצעירים אקדמאיים ערבים על מספר צרכים מרכזיים:

- א. צורך במסגרת השתייכות-זהותית שאינה חמולתית, פוליטית או דתית. מסגרת המתחברת לאורך החיים של צעירים משכילים מרחבי העולם, העולם הערבי וישראל.
- ב. מסגרת חברתית של צעירים הנמצאים באותו שלב בחיים, ומתמודדים עם אתגרים דומים סביב עולם האקדמיה והשתלבות בתעסוקה.
- ג. מסגרת אשר מאפשרת לממש ערכים של אקטיביזם חברתי ואחריות על הכפר בו הם חיים.
- ד. מסגרת להעצמה אישית באמצעות הובלת פרויקטים ותהליכים לקידום הכפר. מסגרת המאפשרת לצעירים לשפר סטאטוס חברתי וליזכות בהערכה.
- ה. הובלת שינוי בכפר - מהלך לימודיהם נחשפים צעירים ערבים לצעירים נוספים, ולישובים המספקים לתושביהם שירותים ואיכות חיים ברמה גבוהה. צעירים אילו חוזרים לכפר, ומרגישים שהכפר המסורתי לא מציע להם שירותים ואיכות חיים כפי שהם רוצים לעצמם. ההתארגנות במסגרת של קהילות מאפשרת לפעול ביחד לשינוי המצב בכפר.

2. רציונאל

פיתוח מודל של קהילות צעירים משימתיות המותאם לצעירים בחברה הערבית. פיתוח מודל ורשת של קהילות יאפשר לפתח מודל רב עוצמה, חדשני, ומבוסס חברה אזרחית אשר באמצעותו יוכלו להביא לשיפור איכות החיים בכפר ולשינוי בחברה הערבית בכלל. המודל יאפשר לצעירים אקטיביסטים בחברה ערבית להיות חלק מתנועה חברתית אשר מעוניינת להוביל לשינוי בחברה הישראלית. רשת הקהילות תאפשר לצעירים להיות חלק מהנהגה

צעירה בחברה הערבית ולהוביל, יחד עם חברי קהילות מכלל החברה הישראלית, לשינוי מתוך עמדה של שותפות והכרה ביחודיות והשונות שלהם.

פיתוח וביסוס קהילות ובניית רשת קהילות ערבית יאפשר לקבל משאבים ממשלתיים ופילנתרופים אשר מוקצים לקהילות המשימתיות ואינם נגישים לצעירים ערבים כיום.

3. אוכלוסיית היעד

סטודנטים ואקדמאיים צעירים מהחברה הערבית אשר מעונינים לפעול כקהילת צעירים על מנת להוביל שינוי במצב הכפרים והערים בהם חיים.

מיקום: בשנה הראשונה העשייה תתמקד ביישובים לוד, טירה, טייבה, כפר קאסם, כפר קרע, כפר ברא, סכנין ויישובים נוספים שיבחרו. עם התפתחות הפרויקט מתוכננת הקמה של קהילות אקדמיים נוספות ביישובים נוספים.

קבוצת גיל: הפרויקט פונה לצעירים ערבים בגילאי 18-35, רובם המכריע בגילאי 20-27.

מצב משפחתי: רוב הצעירים הינם רווקים, הבוגרים שבהם בעלי משפחות צעירות.

רמת השכלה: רוב חברי קהילות הינם סטודנטים לתארים ראשון ושני. חלק קטן מתוכם אקדמאיים אחרי שלב הלימודים או צעירים לפני אוניברסיטה.

4. מטרת על

פיתוח מודל קהילות משימתיות בחברה הערבית וביסוס רשת של הקהילות צעירים אקדמאיים בחברה הערבית. קהילות אשר יובילו לשיפור איכות החיים ביישובים, פיתוח חברה אזרחית ומנהיגות צעירה אשר תוביל לשינוי. הקהילות יפעלו במשותף עם קהילות נוספות ברחבי הארץ לקידום ישראל כחברה מכלילה ושוויונית אשר מקדמת ערכים של צדק חברתי, צימצום פערים וסולידריות חברתית.

מטרות

1. הקמת קהילות צעירים אקדמאיים בחברה הערבית, אשר יהוו חוד חנית של מנהיגות ערבית צעירה ובסיס לפיתוח חברה אזרחית פעילה שתוביל לשינוי באיכות החיים ביישובים ובחברה הערבית.

2. בניית רשת של קהילות משימתיות בחברה הערבית.

3. בניית שותפות בין הקהילות משימתיות מכלל גווי החברה הישראלית לקידום החברה בישראל.

5. יעדים

1. סיוע בבניית רשת קהילות ערביות הכוללת לפחות 12 קהילות בשלוש שנים.

2. בניית רשת של לפחות 500 מתנדבים (מעגל שני) הפועלים ביחד עם הקהילות.

3. הפעלת פרויקטים חברתיים על ידי קהילות אשר יסייעו לכ- 3,000 מוטיבים בשלוש שנים.

4. ביסוס מודל קהילות צעירים משימתיות בחברה הערבית.

6. עקרונות פעולה ואבני דרך לביצוע

עקרונות פעולה

- א. **השקעה רב שנתית וליווי הקהילה בשלבי התפתחותה השונים** - ישנה חשיבות גדולה ביכולת ללוות ולתמוך בהתפתחות קהילות לאורך 3-5 השנים הראשונות. הליווי וההשקעה נעשים בצורה מותאמת לשלב ההתפתחותי של כל קהילה. היכולת ללוות את הקהילה ולתמוך בה בתהליך הרב שנתי חשובה יותר מהיקף המשאבים המושקע בכל קהילה.
- ב. **עבודה במשפך** - יש צורך להתחיל באיתור מספר רב יחסית של התארגנויות של צעירים. באיתור הראשוני אנחנו מחפשים התארגנויות בעלות מוטיבציה ויכולות לפעול במשך כ- 6 חודשים ללא תמיכה. איתור ההתארגנויות בעלות הכוחות הפנימיים הגדולים ביותר הינו המפתח להצלחה בהמשך הדרך. הנחת המוצא היא שיש לאורך השנים נשירה והתפרקות של קבוצות, בעיקר בשלב טרום-הקהילה. יש צורך להתחיל עם מספר רב יחסית של קהילות בשלב זה, תוך הבנה כי תהיה נשירה והתפרקות של קהילות בראיה רב שנתית.
- ג. **השקעה הן בבניית הקהילה והן בפעילות המשימתית שלה** - יש צורך בהשקעה בשני כיוונים מרכזיים: הראשון, הוא גיבוש הקבוצה ובניית המבנה הפנים-קהילתי שלה. השקעה בערוץ זה יוצרת קהילה מגובשת וחזקה אשר תעמוד באתגרים בצורה טובה יותר. במקביל יש להשקיע בפרויקטים שקהילות מפעילות לקידום הישוב בהתאם לצרכים בישוב. השקעה זו מסייעת בבניית הקבוצה, בונה תחושת הצלחה, מסייעת בקליטת חברים נוספים ומקדמת את השינוי בכפר. מדיניות ההשקעה בכל ערוץ משתנה בהתאם לשלבי הקבוצה ולאופי הקבוצה.
- ד. **ליווי מקצועי, הכשרה מקצועית ולימוד עמיתים** - השקעה בליווי התהליכים הפנים-קהילתיים והמשימתיים מצמצם את אחוזי הנשירה ומגדיל את אפקטיביות הקהילה בקידום שינוי בכפרים. בטווח הרחוק השקעה זו מסייעת גם בבניית רשת הקהילות ועשייה משותפת עם קהילות נוספות. הליווי מאפשר העמקת התהליכים הפנים-קהילתיים, וכן הכשרה והתמקצעות חברי הקהילות בתחום הפעלת פרויקטים בכפר. מערכת הליווי כוללת ליווי מקצועי שוטף, בדרך כלל בתדירות של פעם בחודש למשך 3-4 שעות על ידי מלווה חיצוני.
- ה. **בניית רשתות צעירים פעילים בישוב** - מעבר לבניית הקהילה המשימתית ישנה חשיבות להשקעה בבניית רשת של 40-80 צעירים מתנדבים פעילים סביב הקהילה אשר יפעלו יחד איתה. בנוסף יש להשקיע בבניית רשת של 300-500 "עוקבים" במעגל השלישי אשר אוהדים את פעילות הקהילה ומסייעים לה בתמיכה כספית, שוות כסף, התנדבות חד פעמית וכו'.
- ו. **בניית רשת קהילות ערביות** - הרשת תוביל הפעלה של פרויקטים משותפים, לימוד עמיתים, תמיכה הדדית, יצירת שייכות משותפת לכלל הקבוצות ופיתוח משאבים פילנתרופיים ו/או ממשלתיים. על מנת לקדם את הקמת הרשת, יש להשקיע בבניית פורום קהילות ערביות, המהווה שלב מקדים להקמת הרשת. לאחר שלב ההיכרות ובניית האמון בין הקהילות השונות ניתן יהיה לעבוד על בניית מטרות

משותפות, גיבוש ורישות, למידה משותפת והפעלת פרויקטים משותפים. עם התפתחות הרשת יהיה צורך במימון רכז רשת והשקעה בבניית חזון, מטרות, תכנים משותפים לקהילות, גיבוש חברתי, סמינרים ופרויקטים משותפים.

ז. **שותפות בפיתוח משאבים פילנתרופים וממשלתיים לנושא** - הקהילות הערביות בתחילת דרכן, ולכן יש צורך לסייע להם בפיתוח משאבים ושותפויות להמשך התפתחות. השותפות עם קרן רוטשילד קיסריה תקח על עצמה תפקיד אקטיבי בפיתוח משאבים ושותפויות לקהילות בשלבי התפתחותן הראשונים, ולסייע להן לקבל הכרה בזירה הפילנתרופית והממשלתית.

דרכי פעולה

על מנת להביא לפיתוח קהילות יש לתמוך בתהליכי ההתפתחות של הקהילה. במסגרת התכנית הקרן תתמוך ותלווה את הקהילות בתהליך רב שנתי, כאשר מטרת התהליך היא לסייע לקהילות לעבור תהליך התפתחותי אשר מתחיל בשלב טרום קהילה ועד להפיכתן לקהילה בוגרת.

מאפייני קהילות בשלבי ההתפתחות השונים לאורך השנים

שלב התארגנות	משך זמן	מספר חברים	גיבוש פנימי וארגון פנימי	פעילות משימתית
התארגנות צעירים	0-6 חודשים	7-10 חברים בגרעין הפעיל	ללא מבנה מסודר	1-2 ימי שיא בקנה מידה קטן בדרך כלל
טרום קהילה	6-12 חודשים	10-15 חברים בגרעין הפעיל 10-14 מעגל שני	1-3 חברים מובילים, מנהיגות לא רשמית -ללא פעילות גיבוש	1-2 ימי שיא/פרויקטים חד יומיים מאורגנים בצורה ספורדית 50-250 מקבלי שירות
קהילה חדשה	1 שנים	10-15 חברים בגרעין הפעיל 20-40 מעגל שני 50-100 עוקבים	ועד מנהל מורכב מ 10-15 חברים - מפגשי עבודה מסודרים - מפגשי ליווי לא סדירים - פעילות גיבוש פנימי 2-3 מפגשים בשנה	5-6 ימי שיא/פרויקטים יומיים בשנה בניית תוכנית עבודה שנתית היקף תקציב כ 10,000 ש"ח 250-500 מקבלי שירות-
קהילה קיימות	2-4	10-20 חברים בגרעין הפעיל 40-80 מעגל שני 300-500 עוקבים	ועד מנהל מורכב מ 10-15 חברים, נבחר בצורה דמוקרטית, ומקיים מפגשי עבודה מסודרים - צוותי עבודה קהילתיים פעילים - צורך בליווי ולמידת עמיתים מתמשכת הן ברמה המשימתית והן ברמה של בניית הקבוצה	7-10 ימי שיא 1-2 פרויקטים מתמשכים לאורך שנה. - בניית תכנית עבודה שנתית - מערך בניית שותפויות וגיוס משאבים מאורגן יותר בהיקף של 10,000-50,000 שח - פתיחות גדלה לשת"פ עם ארגונים מקומיים

<p>500-3500 מקבלי שירות -רצון לפעול ברמה האזורית תוך שיתוף פעולה עם ארגונים וקהילות נוספות בהפעלת פרויקטים</p>	<p>- צורך להכיר קהילות נוספות במרחב</p>			
--	---	--	--	--

גרעין פעיל- הגרעין הקשה של חברי קהילה בעלי מחויבות גבוהה ברמה שבועית. מובילים את המהלך.

מעגל שני- פעילים ומתנדבים אשר מסייעים סביב משימות נקודתיות, ניתן לגייס בקריאה, מעורבות ברמה של פעם בחודש-חודשיים, בעלי תחושת שייכות גבוהה לקהילה ולרעיונות שהיא מובילה.

עוקבים- מעגל שלישי, עוקבים אחרי פעילות הקבוצה בצורה קבועה, צורכים מידע הקשור לפעילות הקבוצה, פעילים ברמה של 1-2 אירועים בשנה, משתתפים לפי היכולת והרצון, תחושת שייכות חלקית.

מקבלי שירות- שותפים לפעילות כמקבלי שירות: תלמידי תיכון, סטודנטים וצעירים, בוגרים אשר צורכים פעילות תרבותית וכו'.

תיאור הפעולה על פי שלבי ההתפתחות

התארגנויות צעירים- איתור קבוצות של צעירים אשר נמצאים בתחילת הדרך, בדרך כלל מתארגנים בעקבות אירוע ספציפי, רצון לשנות באופן כללי וכו'. אנחנו מעוניינים לאתר 6 התארגנויות שכאלו ולהיפגש איתם פעם-פעמיים במהלך התקופה. במפגשים נחשוף אותם לתנועת הקהילות בכלל ובחברה הערבית בפרט. בתקופה זו נבחן את התקדמותן, את רמת המוטיבציה הפנימית ונציב להם אופק להתפתחות והיכרות עם קהילות נוספות. האיתור נעשה בדרך כלל באמצעות רשת הקהילות הקיימות ומפה לאוזן.

שלב טרום קהילה- כולל 2-3 מפגשי ליווי מטעם קרן שח"ף, כתיבת תכנית עבודה הן בתחום הגיבוש והן בתחום הפעולה בישוב. במידה והקבוצה מעוניינת, היא מקבלת ליווי מקצועי על ידי מלווה מקצועי/אחד מחברי הקהילות הבוגרות. בשלב זה נבחנת רצינות הקבוצה, יכולותיה ורמת המוטיבציה הפנימית. ישנה חשיבות להשקעה הן בגיבוש הקבוצה וחיוק הקשרים בין החברים והן בהצלחות הראשונות בפעילות המשימתית.. השלב מהווה שלב מקדים לכניסה להשקעה כספית משמעותית יותר מטעם קרן שח"ף.

שלב קהילה חדשה- לאחר שהקבוצה צולחת את השלבים המקדימים היא נכנסת לתהליך רב שנתי של בניית קהילה. התהליך כולל ליווי של 3-4 מפגשים בשנה ע"י קרן שח"ף, כתיבת תכנית עבודה, ליווי מקצועי על ידי מלווה חיצוני, תמיכה בפרויקטים (חד יומיים בעיקר) ובנייה פנים-קהילתית, הכוללת מבנה ארגוני בסיסי. שלב זה מאופיין בהתרחבות הדרגתית של המעגל השני והשלישי סביב קהילה. כמו כן הקהילה מצטרפת לפורום קהילות ומקיימת סיורי היכרות עם נציגי הקהילות הבוגרות.

שלב קהילה קיימת - שלב של התבססות הכולל 3-4 מפגשים עם נציגי קרן שח"ף וכתובת תכנית עבודה. בשלב זה הקהילה עוברת תהליך התפתחותי אשר אורך 2-3 שנים נוספות. שלב זה מתאפיין בהתפתחות בצירי הפעולה השונים: הציר המשימתי - הרחבת היקפי הפעילות המשימתית ומעבר הדרגתי לפרויקטים המופעלים לאורך השנה. הציר הפני-קהילתי - בניית צוותים פנים-קהילתיים, ביסוס מבנה ארגוני ואופן קבלת החלטות. ציר הליווי המקצועי - העמקת תהליך הליווי והרחבתו למימדים של הכשרות מקצועיות ושימוש בסוגים שונים של ליווי למטרות מגוונות. בנוסף מתחיל תהליך של בניית שותפויות עם ארגונים מקומיים, ובהמשך גישושים זהירים עם הרשות המקומית. בשלב זה מתחזק הקשר עם קהילות וארגונים נוספים באזור.

בניית רשת של קהילות - תהליך בניית הרשת כולל תהליך התפתחותי הדרגתי. על מנת להקים רשת, הקהילות צריכות לעבור תהליך של התבגרות והתפתחות הן ברמה המשימתית, הן ברמה הפנים-קהילתית והן ברמת החזון והיעדים שהן רוצות להציב לעצמן לשינוי. תהליך ההתפתחות של הקהילות כולל מספר שלבים:

מיקוד מקומי - קהילות מעוניינות לשמור על מיקוד מקומי, התבססות ופעולה בתוך הישוב. שלב זה מאפיין קהילות בשנים 1-3.

קשר ראשוני עם קהילות עמיתים - יצירת שיתוף פעולה מקומי בדרך כלל חד פעמי. הקשר הראשוני יכול להתחיל מחיבור שנוצר בין מובילי הקהילות, כתוצאה מדחיפה של מלווה הקהילה, מתוך רצון ללמוד מקהילה עמיתה אשר סייעה לה בתחילת הדרך וכדומה. הקשר נוצר בעיקר ברמה המשימתית. שלב זה מאפיין קהילות בשנים 2-4. בנוסף, בשלב זה הקהילה מצטרפת לפורום קהילות.

העמקת ההיכרות והשותפות - מבוסס על החלטה קהילתית או על בסיס המוטיבציה של מובילי הקהילות אשר מעוניינים להתפתח ולקדם שינוי ברמה אזורית. שלב זה יכול יצירת פרויקטים משותפים, חד יומיים, סיורים ומפגשים הדדיים עם מגוון קהילות. בשלב זה נוצרת התשתית להקמת רשת ומתקבלת החלטה להתחיל בתהליך הקמת הרשת. מאפיין קהילות בשנים 3-6.

כיום אנחנו נמצאים בשלב פורום הקהילות. הפורום מתכנס פעם בחודשיים וקיים עד כה כ-5 מפגשים. בפורום נציגי 6 קהילות כאשר בממוצע מגיעים 8-10 חברי קהילות לכל מפגש. הפורום עוסק בהעמקת ההיכרות בין הקהילות תוך שיחה על המשותף והשונה בין הקהילות השונות.